

Skärsnultra, *Symphodus melops*

TEXT OCH FOTO ANDERS SALESJÖ

Skärsnultran finns längs östra Atlantens kust från Marocko i söder till Trondheimsfjorden i norr. Den finns också i västra Medelhavet samt på Azorerna. I Sverige är skärsnultran mycket allmän i hela Bohusläns skärgård. Den blir mindre vanlig i Kattegatt och förekommer sällsynt i Öresund och sydvästra Östersjön. Arten blir normalt cirka 15 centimeter lång, men kan bli upp till 25 centimeter. Färgteckningen är rätt så variabel. Hanen är oftast spräcklig i brunt, grönt och mörkrött medan honan har mindre intensiva färger och är mer enfärgat brun. På såväl hanar som honor finns en mörk fläck bakom ögat samt oftast en vid centrum av stjärtspolen, alldeles innan stjärten. I synnerhet fläcken bakom ögat är ett mycket bra artkännetecken som särskiljer den från våra andra nordiska snultror.

Skärsnultrorna äter kräft- och blötdjur samt maskar som de finner uppe i algbältet. Unga individer agerar ibland putsare och avlägsnar gärna parasiter från andra fiskar. Under sommar och höst då det är varmt i vattnet lever skärsnultrorna från ytan ner till cirka 30 meters djup. Man finner dem främst på grunda sten- och klippbottnar i algbältet, men de förekommer även i ålgräsängar och kan till och med uppträda i tidvattenpölar. Yngre individer vistas ofta i små grupper medan de vuxna djuren simmar var för sig. Om senhösten då vattentemperaturen sjunker söker sig skärsnultrorna något djupare och blir mer och mer passiva. Vintern tillbringas i stillhet i klippskrevor eller under någon sten. Arten är relativt känslig för kallt vatten och blir i det närmaste livlös när temperaturen går ned emot en till två plusgrader. Skulle vattentemperaturen sjunka under nollpunkten så dör den.

Fortplantning sker under perioden maj-juli. Inför leken bygger hanen ett bo av alger som placeras i någon lämplig klippskreva i algbältet. Boet försvaras aggressivt mot andra hanar samtidigt som lekmogna honor lockas dit. En hona

med romfylld och uppsvälld buk samt ett förstorat och blåsvart äggläggningsrör är i det närmaste oemotståndlig för hanen. Sådana attraktiva honor uppvaktas flitigt. Faller hon för hanens inbjudningar följer hon med till boet och lägger sin rom där. Hanen befruktar därefter rommen och täcker över den med bitar av alger. När han lekt färdigt med en hona söker han efter fler. Normalt lyckas en hane para sig med fyra till fem honor som alla lägger sin rom i samma bo.

Hanen måste dock vara på sin vakt då han kurtiserar honor. Det finns nämligen hanar som ser ut precis som honor. De har samma beteende och samma färgmönster som honor men är funktionella hanar. Genom att agera honor försöker de komma i närheten av de normala hanarnas bon för att smygbefrukta rom. Detta är faktiskt en mycket smart strategi då de slipper lägga energi på att bygga och försvara egna bon. De behöver inte heller anstränga sig för att kurtisera honor. Genom att smygbefrukta rom får de ändå föra sina gener vidare. Man brukar kalla en sådan hane för en sneakerhane och de finns hos många olika fiskarter.

Så snart honorna lagt äggen i boet simmar de från platsen. Hanen stannar däremot för att vakta och pyssla om rommen. Han fläktar friskt syrerikt vatten över dem tills de kläcks. Efter kläckningen tappar hanen intresset för ungarna och de små fisklarverna driver iväg med strömmarna för att leva som plankton en tid. Fram emot hösten drar sig ungarna in mot stränderna igen och de uppehåller sig nu gärna bland ålgräs.

Används i laxodlingar

Unga skärsnultror fungerar som putsarfiskar, precis som flera av de tropiska släktingarna inom familjen läppfiskar. Putsarfiskar rengör huden på större fiskar från parasiter. Putsarbeteendet har gjort att skärsnultran på vissa håll nyttjas i laxodlingar för att begränsa mängden parasiter. □

Skärsnultra